

תנאי החתימה.

באוסטריה־אונגריה:
לשנה: 10.50 קראנען, לחצי שנה: 5.25 קראנען, לרבע שנה: 2.70 קראנען.

ברוסיה:
לשנה: 4 רו״כ, לחצי שנה: 2 רו״כ, לרבע שנה: 1 רו״כ.

בשאר ארצות:
באשכנז לשנה: 9 מארק, באנגליה לשנה: 8 שילינג, בשאר ארצות לשנה: 11 פרנק, בארץ ישראל לשנה: 10 פרנק.
מחיר כל נומר 10 קאפ׳, 25 העללער.

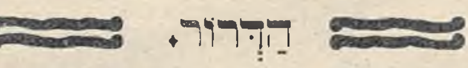
עם „הפרגוג״:

באוסטריה־אונגריה:
לשנה: 15.50 קראנען, לחצי שנה: 7.75 קראנען, לרבע שנה 3.90 קראנען.

ברוסיה:
לשנה: 6 רו״כ, לחצי שנה: 3 רו״כ, לרבע שנה 1.50.

בשאר ארצות:
באשכנז לשנה: 13 מארק, באנגליה לשנה: 12 שיללינג, בשאר ארצות לשנה: 17 פרנק, בארץ ישראל לשנה: 16 פרנק.
בעד חלוף האדריסה 20 קאפ.
מחיר מודעות: בעד כל שורה קטנה פטיט 38 ה׳, 15 ק׳.

קְרָקוֹי, יום ד׳, י״ז כסלו תרס״ג. גליון ז. Krakau, 17 Dezember (4 Dezember) 1902.

הַדְּרוֹר.

— מֵאַיִן, הַדְּרוֹר?

— מֵאֶרֶץ הַקֹּר,
מִצְּפוֹן הַיָּם;
הַסַּעַר שָׁם
נֵעוֹר וָקָם.
עָזַבְתִּי חִישׁ קִנִּי הֶחָם
בְּרֹאשׁ הָעֵץ הָרָם;
פָּרַשְׂתִּי כְּנָפַיִם
לָעוּף בַּשָּׁמַיִם
חִישׁ הָלְאָה, הָלְאָה, הָלְאָה,— הָהּ,
הַסַּעַר בָּא!

שְׁמַע, יַלְדָּה, אֵיךְ הוּא מְחַלֵּל,
זוֹעֵף וּמְיַלֵּל....

— וְאָנָה, הַדְּרוֹר?

— אֶל אֶרֶץ הָאוֹר!
אָעוּף, אָעוּף חִישׁ קַל כַּסַּעַר
עַל עִיר וָיַעַר
אֶעֱבֹר סְלָעִים וּגְבָעוֹת
הָרִים וּבְקָעוֹת
גַּם מֶרְחַבֵּי־יָם —
דָּרוֹמָה־קָדִימָה
עַד בֹּאִי שָׁם

אֱלֵי קְנֵי שֶׁלִּי הֶחָם
שָׁם פְּנִימָה, פְּנִימָה.
וָשָׁם – וָשָׁם אָטוּשׁ, אָרֹן,
יוֹמָם וָלֵיל
עַל פְּנֵי הֲדַר כָּל הַשָּׁרוֹן
רַנֵּן וָטוּשׁ, רַנֵּן עָבוֹר
אֶת הַכַּרְמֶל וְהַר תָּבוֹר
וְעֵמֶק עֵדֶן יִזְרְעֶאל,
וְגַם הָרֵי שָׁם בַּגִּלְבֹּעַ
(הֲלֹא תֵדַע אוֹתָם יָדוֹעַ ?).–
שָׁם הָרוּחַ, יֶלֶד רַךְ,
רוּחַ נֹעַם, קַל וָצַח,
צַח כָּאוֹר וְקַל כַּחֲלוֹם,
שָׁמָּה – שָׁם אָעוּף אָרוֹם –
יֶלֶד טוֹב, הֱיֵה שָׁלוֹם!

– הַדְּרוֹר, הַדְּרוֹר!
רְדִי רֶגַע, שְׁמָעִינִי:
הוֹאִילִי, קָחִינִי
גַּם אֲנִי אֶל אֶרֶץ הָאוֹר!

– וְיֵשׁ לְךָ כְּנָפַיִם –
הוֹי, קוּמָה נָּא
רוּמָה נָּא
לִמְרוֹם הַשָּׁמַיִם:
וְיַחַד נָעוּפָה כֹּה הָלְאָה בָּרוֹם
אֶל גְּדוֹת הַיַּרְדֵּן וְעַל שְׂפַת מֵי מֵרוֹם

וְעַל גְּדוֹת יָם כִּנֶּרֶת,
הָרִים לוֹ מִסְגֶּרֶת;
וְרַבִּים חֲבֵרִים שָׁם קְטַנִּים,
עַלִּיזִים שַׁאֲנַנִּים
מְשַׂחֲקִים וּמְחַכִּים לְךָ שָׁם
עַל שְׂפַת הַיָּם; –
הוֹי קוּמָה נָּא,
רוּמָה נָּא
אֶל הַשָּׁמַיִם –
אַךְ אֵין לְךָ, יֶלֶד, אֵין לְךָ כְּנָפַיִם– – –
טִירִילִי! טִירִילִי! טִירִילִי!
חַכֵּה אֵפוֹא לִי.
יָבֹא אָבִיב אָשׁוּב אֵלֶיךָ;
וְאִם אַךְ עַד אָז לְךָ תִּצְמַחְנָה כְנָפֶיךָ
עִמִּי לַמָּרוֹם אֶקָּחֶךָ.
וְאָז תָּעוּף וְאָז תַּבִּיט –
צִירִיוִיט! צִירִיוִיט!–
אֶל הָרִים וְיַמִּים מִתַּחְתֶּיךָ.–
אָז נָעוּף וְאָז נָרֹן
בַּכַּרְמֶל וּבַשָּׁרוֹן,–
אוֹ אָז תֵּדַע מַה טּוֹב לַדְּרוֹר
בְּאֶרֶץ אוֹר – –
טִירִילִי! טִירִילִי! טִירִילִי!
חַכֵּה נָא לִי!
שָׁלוֹם!

ש. ל. גָּרְדוֹן.

שְׁמוּאֵל קִמְחִי.

(סִפּוּר).

שְׁמוּאֵל קִמְחִי – זֶה שֵׁם הָאִישׁ, שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לְסַפֵּר לָכֶם עַל אוֹדוֹתָיו. הוּא הָיָה עָשִׁיר גָּדוֹל וַיֵּשֶׁב בְּבֵית אֲבָנִים רָם וּמְרֻוָּח עַל שְׂפַת הַנָּהָר, הַרְחֵק מְעַט מִן הָעִיר וְקָרוֹב אֶל טַחֲנָתוֹ [1]) שֶׁעָמְדָה עַל הַנָּהָר. שָׁם עָמְדוּ עוֹד כַּעֲשָׂרָה בָּתִּים נְמוּכִים וּכְפוּפִים. בַּעֲלֵיהֶם הָיוּ דַיָּגִים, וּקְצָתָם הָיוּ עוֹבְדִים גַּם בַּטַּחֲנָה כִּשְׂכִירֵי יוֹם, אוֹ שְׂכִירֵי שָׁנָה. אֲבָל שְׁמוּאֵל לֹא הִתְרוֹעֵעַ עִמָּהֶם מֵעוֹלָם, כִּי הָיָה אִישׁ גֵּאֶה מְאֹד וְשׂוֹנֵא אֲנָשִׁים; וּבְיִחוּד הָיָה שׂוֹנֵא אֶת שְׁכֵנוֹ, אֶת אַבְרָהָם הַדַּיָּג, שֶׁהָיָה אִישׁ טוֹב לַכֹּל וְחָבִיב מְאֹד עַל כָּל הַדַּיָּגִים וְעַל כָּל הָאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר יְדָעֻהוּ.

1) טַחֲנָה — בַּיִת שֶׁטּוֹחֲנִים בּוֹ קֶמַח.

וַיְהִי הַיּוֹם וּשְׁמוּאֵל שָׁב מִן הָעִיר הַבַּיְתָה, וְהַיָּמִים יְמֵי קַיִץ, וְהַחֹם גָּדוֹל מְאֹד. וַיְהִי בְּעָבְרוֹ בֵּין הַבָּתִּים הַנְּמוּכִים אֲשֶׁר לִשְׁכֵנָיו, וַיַּרְא וְהִנֵּה כָּל הַדְּלָתַיִם סְגוּרוֹת, כִּי יָצְאוּ הַדַּיָּגִים לָדִיג וַיַּפְלִיגוּ [1]) בַּנָּהָר הַרְחֵק מִן הַחוֹף, וַיִּקְחוּ גַּם אֶת נְשֵׁיהֶם וְאֶת בְּנֵיהֶם עִמָּם לַעֲזוֹר לָהֶם בַּמְּלָאכָה. רַק נַעַר קָטֹן, בֶּן אַבְרָהָם שְׁכֵנוֹ, אֲשֶׁר שָׁב עַתָּה מִבֵּית־הַסֵּפֶר, יָשַׁב לוֹ עַל חוֹף הַנָּהָר וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו לִרְחֹץ שָׁם; וְהַמָּקוֹם הַהוּא הָיָה עָמֹק וְזוֹרֵם מְאֹד, עַד כִּי גַם אֲנָשִׁים גְּדוֹלִים שַׂחָאִים [2]) מְהִירִים הָיוּ יְרֵאִים לִרְחֹץ שָׁם.

1) הִתְרַחֲקוּ.

2) הַיּוֹדְעִים לִשְׂחוֹת.

— רְאֵה זֶה נַעַר מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ! — אָמַר שְׁמוּאֵל בְּלִבּוֹ.— הֲלֹא יִצְלֹל פֹּה כְּאָבֶן! —

אַךְ גַּאֲוָתוֹ וְרֹעַ לְבָבוֹ לֹא נְתָנוּהוּ לָבֹא עִם הַנַּעַר בִּדְבָרִים וּלְהוֹרִידֵהוּ מֵרַחֵץ בִּמְקוֹם הַסַּכָּנָה; וַיִּפֶן וַיָּבֹא אֶל בֵּיתוֹ, וַיִּסְגֹּר בַּעֲדוֹ אֶת דֶּלֶת הַשַּׁעַר; כִּי כֹה הָיָה מִנְהָגוֹ תָּמִיד לִסְגֹּר אֶת דַּלְתוֹת שְׁעָרָיו, לְבַל יָבֹאוּ עֲנִיִּים אֶל בֵּיתוֹ לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ פַּת לֶחֶם אוֹ מַתַּת כֶּסֶף. בְּבוֹאוֹ הַבַּיְתָה לָקַח אֶת סִפְרֵי חֶשְׁבּוֹנוֹתָיו וַיֵּשֶׁב אֵצֶל הַחַלּוֹן הַפּוֹנֶה אֶל הַנָּהָר וַיְעַיֵּן בָּהֶם. וְאִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ הָיוּ אָז בָּעִיר, כִּי הָלְכוּ שָׁמָּה מֵאָז הַבֹּקֶר לִקְנוֹת צָרְכֵי הַבַּיִת וְלֹא שָׁבוּ עוֹד.

כַּעֲבֹר רְגָעִים אֲחָדִים נָשָׂא שְׁמוּאֵל קִמְחִי אֶת עֵינָיו וַיַּבֵּט אֶל הַנָּהָר הַשּׁוֹטֵף מִמּוּל חַלּוֹנוֹ, וְנִדְמֶה לוֹ, שֶׁהוּא רוֹאֶה כְּעֵין רֹאשׁ יֶלֶד מִתְנוֹעֵעַ וְצָף בֵּין הַגַּלִּים.

— זֶהוּ בְּלִי סָפֵק הַנַּעַר הַשּׁוֹבָב, בְּנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם הַדַּיָּג!— חָשַׁב שְׁמוּאֵל, וַיֹּאמֶר לָצֵאת הַחוּצָה וְלִקְרֹא לְעֶזְרָה. אַךְ שָׁב וְנִחַם בְּרֶגַע בְּאָמְרוֹ: בְּלִי סָפֵק כְּבָר טָבַע; וְאִם לֹא טָבַע עוֹד, הֲלֹא יִטְבַּע בְּוַדַּאי בְּטֶרֶם יָבֹאוּ אֲנָשִׁים לְמָשׁוֹתוֹ מִן הַמָּיִם”.— אָז הוֹרִיד אֶת הַוִּילוֹן עַל חַלּוֹנוֹ וַיֵּשֶׁב לְעַיֵּן בִּסְפָרָיו.

בִּהְיוֹתוֹ שָׁקוּעַ כָּכָה בְּחֶשְׁבּוֹנוֹתָיו, נִדְמָה לוֹ שֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ אֵיזוֹ הֲמֻלָּה בַּחוּץ...

— כַּנִּרְאֶה, כְּבָר מְשׁוּהוּ מִן הַמָּיִם,— אָמַר שְׁמוּאֵל אֶל לִבּוֹ.— אֲבָל הֵן כָּל הַבָּתִּים סְגוּרִים! הֵמָּה יָעִזּוּ לְהַכְנִיס אֶת הַנַּעַר אֶל בֵּיתִי וְיַפְרִיעוּנִי מִמְּנוּחָתִי. גַּם יְטַנְּפוּ פֹה אֶת הָרִצְפָּה וְיַרְטִיבוּ אֶת הַמַּרְבַדִּים הַפְּרוּשִׂים עָלֶיהָ...

וַיָּקָם וַיִּסְגֹּר אֶת פֶּתַח בֵּיתוֹ מִבִּפְנִים, וַיַּעַל עַל הַדְּיוֹטָה הָעֶלְיוֹנָה: „עַתָּה יֵלְכוּ וִיחַפְּשׂוּ לָהֶם מָקוֹם אַחֵר”— אָמַר בְּלִבּוֹ שָׂמֵחַ, וַיֵּשֶׁב לִגְמֹר אֶת חֶשְׁבּוֹנוֹתָיו.

וְהַהֲמֻלָּה אֲשֶׁר בַּחוּץ הוֹלֶכֶת הָלוֹךְ וְגָדוֹל... הִנֵּה דוֹפְקִים עַל דַּלְתוֹת הַשַּׁעַר... כִּמְדֻמֶּה לוֹ, שֶׁקָּפְצוּ מֵעַל הַשַּׁעַר... גַּם הֵחֵלּוּ לִדְפֹּק עַל דַּלְתוֹת הַבַּיִת... אֲבָל הוּא יוֹשֵׁב וְלוֹעֵג לָהֶם מִמְּרוֹם שִׁבְתּוֹ: „דַּלְתוֹתַי חֲזָקוֹת, דַּיָּן לַעֲמֹד בִּפְנֵי הַדַּיָּגִים!”... וּלְאָזְנָיו הִגִּיעוּ צְעָקוֹת וּמִלִּים מְקֻטָּעוֹת: „חוּשׁוּ, הַצִּילוּ!... מֵיתָרִים!... שַׂקִּים!...” הוּא לֹא הֵבִין אֶת הַקְּרִיאוֹת הָאֵלֶּה! מַה לְּטוֹבֵעַ וּלְמֵיתָרִים? — אַךְ הוּא לֹא שָׂם לִבּוֹ לָהֶן, וַיִּפְנֶה אֶת דַּעְתּוֹ לְחֶשְׁבּוֹנוֹתָיו.

וּפִתְאֹם הוּא שׁוֹמֵעַ קוֹל נֶפֶץ מֵעַל הַגַּג...

— מַה זֹּאת?! הַאֻמְנָם הֵעֵזּוּ הָאֲנָשִׁים לְהִתְפָּרֵץ אֶל בֵּיתִי בְּלִי רְשׁוּתִי דֶּרֶךְ הַגַּג?!

וְהַקּוֹל הָלֹךְ וְחָזָק... וְהַנֶּפֶץ וְהָרַעַשׁ הוֹלְכִים וּגְדוֹלִים... פִּתְאֹם הוּא חָשׁ חֹם מַחֲנִיק... הַתִּקְרָה מִתְבַּקַּעַת וְאֵשׁ פָּרְצָה הַחַדְרָה...

כִּי טָעָה הָאַכְזָר הָאֻמְלָל טָעוּת מָרָה: הַנַּעַר לֹא טָבַע, רַק בּוּל עֵץ צָף שָׁם עַל פְּנֵי הַמָּיִם, אֲבָל בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָצְאָה אֵשׁ מִן הַמִּטְבָּח וַתֹּאחֶז גַּם בַּבַּיִת, וְהַדַּיָּגִים שָׁבוּ אָז מִדַּיְגָם, וַיְמַהֲרוּ לְהַצִּיל אֶת בֵּיתוֹ וְהִנֵּה הַבַּיִת סָגוּר וּמְסֻגָּר. אַךְ בְּרֹב עָמָל עָלָה בִּידֵי אַבְרָהָם הַדַּיָּג לְטַפֵּס עַל הַגַּג, לְמַעַן אֲשֶׁר יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֵשׁ; וּבְעָבְרוֹ עַל פְּנֵי חַלּוֹן הָעֲלִיָּה רָאָה אֶת שְׁמוּאֵל נוֹפֵל מִתְעַלֵּף שָׁם בְּחֶדֶר הַמָּלֵא עָשָׁן. אָז עָזַב אֶת הַגַּג הָעוֹלֶה בַּלֶּהָבָה וַיְנַפֵּץ אֶת חַלּוֹן הָעֲלִיָּה וּבְחֵרֶף נֶפֶשׁ הוֹצִיא אֶת שְׁכֵנוֹ הָאֻמְלָל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ.

כַּאֲשֶׁר הֵקִיץ שְׁמוּאֵל מִתַּרְדֵּמָתוֹ הַקָּשָׁה, הִבִּיט סָבִיב וְלֹא הִכִּיר אֶת הַמָּקוֹם, אֲשֶׁר הוּא שׁוֹכֵב עָלָיו; הַכֹּל זָר לוֹ... רַק אֶת שְׁכֵנָיו הַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ כְּפַעַם בְּפַעַם — אַךְ אוֹתָם הוּא מַכִּיר. וְיוֹתֵר מִכֻּלָּם מִתְעַסֵּק בּוֹ אַבְרָהָם הַדַּיָּג. הוּא הֹפֵךְ אֶת מִשְׁכָּבוֹ, מְחַתֵּל אֶת כְּוִיּוֹתָיו, מְחַבֵּשׁ אֶת פְּצָעָיו וּמַשְׁקֵהוּ סַמֵּי מַרְפֵּא.

לְאַט לְאַט שָׁב גַּם זִכְרוֹנוֹ אֵלָיו, וַיֵּדַע אֶת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה: כִּי בֵיתוֹ עָלָה בַּלֶּהָבָה הַשָּׁמַיְמָה, כִּי הוּא שׁוֹכֵב בְּבֵית אַבְרָהָם שְׁכֵנוֹ, וְאֶת בְּנֵי בֵיתוֹ אָסְפוּ הַדַּיָּגִים הַטּוֹבִים אֶל מְעוֹנָם, וְכִי כְבָר עָבְרוּ שְׁבוּעַיִם יָמִים מִן הַיּוֹם הַנּוֹרָא הַהוּא. הוּא שׁוֹכֵב בְּבֵית אַ בְ רָ הָ ם, אֲשֶׁר בְּנוֹ טָבַע לְעֵינָיו. וְהוּא, שְׁמוּאֵל, לֹא חָפֵץ לְהַפְסִיק אֶת חֶשְׁבּוֹנוֹתָיו וּלְהַצִּילוֹ — וְאַבְרָהָם זֶה חֵרֵף נַפְשׁוֹ וְהִצִּילוֹ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ וְהוּא דוֹאֵג גַּם עַתָּה לַהֲפֹךְ מִשְׁכָּבוֹ בְּחָלְיוֹ וּלְרַפֵּא לוֹ. הַדָּבָר הַזֶּה הִכְאִיב לוֹ מְאֹד. הוּא חָפֵץ לִשְׁאֹל אֶת הָאָב הַטּוֹב וְהָאֻמְלָל, אִם מָצְאוּ לְפָחוֹת אֶת גְּוִיַּת בְּנוֹ לַהֲבִיאוֹ לִקְבוּרַת יִשְׂרָאֵל, אֲבָל לֹא מָצָא דֵי אֹמֶץ בִּלְבָבוֹ לִשְׁאֹל אוֹתוֹ אֶת הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת.

וּמַה נִּפְעַם לִבּוֹ פִּתְאֹם בִּרְאוֹתוֹ אֶת הַנַּעַר הַשּׁוֹבָב בָּא בִּמְרוּצָה אֶל הַבַּיִת הַקָּטָן הַזֶּה — וְהוּא חַי, עָלֵז וּפוֹחֵז... וְאָבִיו גּוֹעֵר בּוֹ לְבַל יַפְרִיעַ אֶת מְנוּחַת הַחוֹלֶה.

— מַה זֹּאת? — הוּא חוֹשֵׁב וּמִתְפַּלֵּא — הֲרַק חֲלוֹם־לַיְלָה הָיָה כָּל הַמִּקְרֶה הַהוּא?

אֲבָל לֹא, לֹא חֲלוֹם הָיָה; הוּא זוֹכֵר הֵיטֵב, הוּא זוֹכֵר הַכֹּל... לְסוֹף הֵבִין אֶת טָעוּתוֹ וַיֵּדַע, כִּי לֹא רֹאשׁ נַעַר קָטָן רָאָה אָז בֵּין הַגַּלִּים, כִּי אִם בּוּל עֵץ צָף שָׁם עַל פְּנֵי הַמָּיִם. וְאוּלָם מוּסַר לְבָבוֹ עִנָּהוּ מְאֹד, וְכָל חֶסֶד וְחֶסֶד שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ אַבְרָהָם, הָיָה לוֹ כְּמֶלַח עַל פִּצְעֵי לְבָבוֹ. פְּעָמִים רַבּוֹת הִתְנַשֵּׂא פִּתְאֹם מֵעַל מִשְׁכָּבוֹ, וַיַּחְפֹּץ לַעֲזֹב אֶת הַבַּיִת; אַךְ אַבְרָהָם לֹא נְתָנָהוּ לָקוּם מִמִּשְׁכָּבוֹ, עַד אִם יֵרָפֵא כָלָה וְשָׁב לְאֵיתָנוֹ.

כָּכָה שָׁכַב שְׁמוּאֵל שְׁנֵי יְרָחִים בְּבֵית אַבְרָהָם, וַיְהִי אָנוּס לֶאֱכֹל לֶחֶם חֶסֶד מִידֵי אַבְרָהָם וּמִידֵי אִשְׁתּוֹ הַטּוֹבָה; וְהַנַּעַר הַקָּטָן אֲשֶׁר טָבַע לְעֵינָיו בִּמְצוּלָה הָיָה מֵבִיא לוֹ יוֹם יוֹם מַיִם מִן הַנָּהָר לִרְחֹץ אֶת כְּוִיּוֹתָיו וְאֶת נְגָעָיו; וּשְׁמוּאֵל נָשַׁךְ בִּבְשָׂרוֹ בְּשִׁנָּיו מִבֹּשֶׁת וּמִכְּאֵב. פְּעָמִים רַבּוֹת עָלָה חָשָׁד עַל לְבָבוֹ, כִּי יוֹדְעִים הֵם אֶת כָּל אֲשֶׁר קָרָהוּ לִפְנֵי הַשְּׂרֵפָה, כִּי לֹא חָפֵץ לָצֵאת מִבֵּיתוֹ לְהַצִּיל אֶת בְּנָם מִבֵּין הַגַּלִּים,— וְכִי לֹא חָפֵץ גַּם לִפְתֹּחַ אֶת דַּלְתוֹת בֵּיתוֹ לְהָבִיא שָׁמָּה אֶת הַנַּעַר הַטּוֹבֵעַ, פֶּן יַרְטִיבוּ אֶת רִצְפָּתוֹ... כִּי יוֹדְעִים הֵם

הַכֹּל... וּבְכַוָּנָה וּבְזָדוֹן לֵב הֵם מִתְחַסְּדִים עִמּוֹ, לְמַעַן הַגְדִּיל אֶת מוּסַר כְּלִמָּתוֹ וּלְמַעַן יוֹסִיף הַנֹּחַם לְהָצִיק לוֹ. „כֵּן, אַךְ הִנָּקֵם יִנָּקְמוּ בִי, – הֶחְלִיט בִּלְבָבוֹ, – כִּי הַאֶפְשָׁר שֶׁלֹּא דִבַּרְתִּי דָבָר וְלֹא גִלִּיתִי אֶת סוֹדִי מִתּוֹךְ חֹם קַדַּחְתִּי הָאֲרֻכָּה? אֵין כָּל סָפֵק, שֶׁהֵם יוֹדְעִים הַכֹּל וְעוֹשִׂים בִּי נְקָמוֹת".

וּלְאַט לְאַט שָׁב שְׁמוּאֵל לְאֵיתָנוֹ. הָרוֹפֵא הִתִּיר לוֹ לָצֵאת הַחוּצָה, וַיֵּצֵא וַיַּרְא כַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה אֶת חָרְבָּנוֹ הַגָּדוֹל, כִּי אֵין זֵכֶר לְבֵיתוֹ הָרָם וְהַיָּפֶה, שֶׁהָיָה מִתְגָּאֶה בוֹ תָמִיד, וְאֵין כָּל שָׂרִיד לְרָהִיטָיו הַיְקָרִים וְלִירִיעוֹתָיו הַמְרֻקָּמוֹת וּלְכָל חֲמוּדוֹתָיו – הַכֹּל, הַכֹּל הָיָה לְאֵפֶר! וּלְמַלֵּא סְאַת אֲסוֹנוֹ [1]) רָאָה, כִּי גַם לְטַחֲנָתוֹ אֵין עוֹד כָּל זֵכֶר; וְהַשְּׁכֵנִים סִפְּרוּ לוֹ, כִּי בִּימֵי חָלְיוֹ גָּאוּ פִתְאֹם מֵי הַנָּהָר וַיִּשְׁטְפוּ אֶת הַטַּחֲנָה וְאֵת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ, וְכָל עֲמָלָם לְהַצִּיל דְּבַר־מָה מִן הַמַּיִם הָאֵיתָנִים [2]) הָיָה לַשָּׁוְא.

כָּל הַיּוֹם הַהוּא יָשַׁב שְׁמוּאֵל עַל גַּלֵּי אֶפְרוֹ – וַיֵּבְךְּ מָרָה.

אַךְ מַה מְּאֹד הִתְפַּלֵּץ לְבָבוֹ בְּקִרְבּוֹ, בְּקָרֵב אֵלָיו אַבְרָהָם שְׁכֵנוֹ לְעֵת עֶרֶב וַיִּמְסֹר עַל יָדוֹ סְכוּם כֶּסֶף הָגוּן, אֲשֶׁר אָסַף בַּעֲדוֹ בֵּין הַדַּיָּגִים הָעֲנִיִּים וּבֵין יֶתֶר מַכִּירָיו אֲשֶׁר בָּעִיר, לָשׁוּב וְלִבְנוֹת לוֹ אֶת בֵּיתוֹ הֶחָרֵב וּלְכוֹנֵן אֶת טַחֲנָתוֹ מֵחָדָשׁ!

– אֵין מָנוֹס וְאֵין בִּטָּחוֹן מִפְּנֵי הָאָסוֹן,– דִּבֶּר אַבְרָהָם עַל לִבּוֹ בְּחִבָּה גְלוּיָה, בִּרְאוֹתוֹ אוֹתוֹ נִרְעָשׁ וְנִפְעָם מְאֹד.– הַיּוֹם קָרָה אוֹתְךָ הָאָסוֹן – מִי יוֹדֵעַ אִם מָחָר לֹא יִקְרֵנוּ גַם אָנוּ כָּזֹאת? הַיּוֹם מְחֻיָּבִים אֲנַחְנוּ לִהְיוֹת לְךָ לְעֵזֶר, וּמָחָר אִם נִצְטָרֵךְ לָזֶה–תַּעַזְרֵנוּ אַתָּה. הֵן רַבִּים הֵם הָאֲסוֹנוֹת, אֲשֶׁר יֶאֶרְבוּ לָאָדָם בַּחַיִּים: מִי בָאֵשׁ וּמִי בַמָּיִם... וַאֲנַחְנוּ הֲלֹא דַיָּגִים אָנוּ! כֻּלָּנוּ נִלְחָמִים תָּמִיד בְּגַלֵּי הַמָּיִם; וּמִי קָרוֹב לְאָסוֹן מִדַּיָּג?"

וְלִשְׁמוּאֵל נִדְמָה גַם עַתָּה, שֶׁשְּׁכֵנוֹ מְדַבֵּר בְּגַלֵּי הַמַּיִם בְּכַוָּנָה, לְמַעַן הַזְכִּירֵהוּ אֶת עֲוֹנוֹ וּלְהִנָּקֵם בּוֹ.

אָז מָלְאָה הַסָּאָה [1]). יוֹתֵר לֹא יָכֹל עוֹד הָאֻמְלָל הַגֵּאֶה לִסְבֹּל: „יוֹדֵעַ אֲנִי אֶל מִי וְאֶל מַה מְּכֻוָּנִים דְּבָרֶיךָ,– עָנָה הָאֻמְלָל בְּקֶצֶף גָּדוֹל.– כֵּן אָנֹכִי לֹא חָפַצְתִּי לְהַצִּיל אֶת בִּנְךָ בְּטָבְעוֹ בַּנָּהָר... וְגַם מָחָר, אִם אֶרְאֲכֶם כֻּלְּכֶם טוֹבְעִים בַּנָּהָר, לֹא אַצִּילְכֶם, שְׁפָלִים! נִבְזִים! אֵין חֵפֶץ לִי בְּנִדְבוֹתֵיכֶם!"– וַיַּשְׁלֵךְ אֶת הַכֶּסֶף עַל פְּנֵי מֵטִיבָיו, וַיֵּצֵא בָּחֳרִי אַף מִן הַמָּקוֹם וְלֹא שָׁב עוֹד שָׁמָּה כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְעַד הַיּוֹם לֹא נוֹדַע אָנָה בָא.

יְהוּדָה שְׁטֵנְבֶּרְג.

---

[1]) מִדַּת אֲסוֹנוֹ, לְהַגְדִּיל שִׁבְרוֹ.

[2]) הַחֲזָקִים.

[1]) הַמִּדָּה.

צִמְחֵי הַצָּבָר (קַקְטוּס).

מַעֲשֶׂה בְּכַדּוּר אָדָם.

(סִפּוּר).

מֵאֵת

מַרְק טְוֵין.

I.

הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה שֶׁאֲנִי מְסַפֵּר לָכֶם, חֲבִיבַי, קָרָה בִּימֵי אוֹלִיבֶר קְרָמְוֵל [1]. שַׂר הַגְּדוּד מַפִּיר עָבַד בְּחֵיל הָרֶפּוּבְּלִיקָה. וְאַף כִּי צָעִיר הָיָה עוֹד לְיָמִים, כִּי בֶן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה הָיָה, בְּכָל זֹאת הִצְטַיֵּן כְּבָר בִּגְבוּרָה וּבְכִשְׁרוֹן בְּמִלְחָמוֹת רַבּוֹת וַיַּעַשׂ לוֹ שֵׁם בְּחֵיל הָאָרֶץ וְכָל יוֹדְעָיו כִּבְּדוּהוּ גַּם אֲהֵבוּהוּ, כִּי גַּם גִּבּוֹר הָיָה גַּם נְדִיב־רוּחַ; כָּכָה הָיָה אָהוּב וּמְכֻבָּד וּמְאֻשָּׁר בַּחַיִּים.

אַךְ פִּתְאֹם בָּאָה עָלָיו הָרָעָה.

הַשֶּׁמֶשׁ שָׁקְעָה וַיְהִי עֶרֶב חֹרֶף. בַּחוּץ אֲפֵלָה קוֹדֶרֶת, וְסוּפַת־שֶׁלֶג סוֹבֶבֶת וּמְיַלֶּלֶת בְּתוֹךְ הָאֲפֵלָה — וּבְחֶדֶר דּוּמִיַּת־עֶצֶב. שַׂר הַגְּדוּד וְאִשְׁתּוֹ הַצְּעִירָה נִדְבְּרוּ כְּבָר כָּל אֲשֶׁר הָיָה עִם לְבָבָם וְעַתָּה יָשְׁבוּ יַחַד עֲצוּבִים־דּוֹמְמִים; שְׁנֵיהֶם הִבִּיטוּ בְּעֶצֶב אֶל הָאָח הַמְבֹעֶרֶת לִפְנֵיהֶם, חָשְׁבוּ — וְהִמְתִּינוּ. וְלֹא הַרְבֵּה הָיָה לָהֶם עוֹד לְהַמְתִּין, הֵם יָדְעוּ זֹאת הֵיטֵב וְהָאִשָּׁה הַצְּעִירָה רָעֲדָה בְּכָל גּוּפָהּ לְרַעְיוֹן הַנּוֹרָא הַזֶּה.

וְלָהֶם בַּת יְחִידָה, אַבִּי, יַלְדָּה בַּת שֶׁבַע שָׁנִים, אֲשֶׁר אֲהֵבוּהָ בְּכָל נַפְשָׁם וּבְכָל מְאֹדָם. הֵם חִכּוּ לָהּ בְּכָל רֶגַע שֶׁתָּבֹא לְבָרְכָם לִפְנֵי שִׁכְבָהּ לִישֹׁן, וּמַפִּיר אָמַר אֶל אִשְׁתּוֹ:

— מְחִי דִמְעָה מֵעֵינַיִךְ, וְנַרְאֶה לָהּ פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת; עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת זֹאת לְמַעֲנָהּ. נִשְׁכַּח נָא רֶגַע אֶת אֲשֶׁר קָרָנוּ.

— טוֹב, אִישִׁי; אֲנִי אַסְתִּיר אֶת דִּמְעוֹתַי בְּקֶרֶב לְבָבִי הַקָּרוּעַ לִגְזָרִים.

— נִשָּׂא נָא, יַקִּירָה, בִּמְנוּחָה אֶת אֲשֶׁר נִגְזַר עָלֵינוּ. צַדִּיק הוּא אֲדֹנָי.

— צַדִּיק הוּא אֲדֹנָי — הָהּ, מִי יִתֵּן וְיָכֹלְתִּי לְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּכָל לֵב — מִי יִתֵּן וְיָכֹלְתִּי! לוּ הָיְתָה הַיָּד הַיְקָרָה הַזֹּאת, שֶׁאֲנִי חוֹבֶקֶת וְנוֹשֶׁקֶת בַּפַּעַם הָאַחֲרוֹנָה...

— הַסִּי, יַקִּירָה, הִנֵּה הִיא הוֹלֶכֶת.

וּכְרֶגַע נִפְתְּחָה הַדֶּלֶת הַקְּרוֹבָה וְיַלְדָּה קְטַנָּה, בַּעֲלַת עֵינַיִם גְּדוֹלוֹת וּשְׂעָרוֹת מְסֻלְסָלוֹת, לְבוּשָׁה כְּתֹנֶת לַיְלָה אֲרֻכָּה, בָּאָה הַחַדְרָה וַתְּמַהֵר אֶל אָבִיהָ וַתְּחַבְּקֵהוּ בְחָזְקָה וַתִּשָּׁקֵהוּ פַּעַם וּשְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ.

— מַה זֶּה, אַבָּא! אֵיךְ אַתָּה נוֹשֵׁק אוֹתִי הַפָּעַם? הֲלֹא פֵּרַעְתָּ אֶת כָּל שַׂעֲרוֹתָי.

— צַר לִי מְאֹד, צִפּוֹרִי הַטּוֹבָה; וְאַתְּ הֲתִסְלְחִי לִי, יְקָרָה?

— בְּוַדַּאי אֶסְלַח לְךָ, אַבָּא. אֲבָל הַאֻמְנָם צַר לְךָ עַל זֶה? — לֹא בְּכְאִלּוּ, כִּי אִם בֶּאֱמֶת?

— הוֹי, צַר לִי מְאֹד מְאֹד; וְאַתְּ הֲלֹא תִרְאִי, אַבִּי — וְהָאָב כִּסָּה אֶת פָּנָיו בְּכַפּוֹת יָדָיו וַיְהִי כְבוֹכֶה. רָאֲתָה הַיַּלְדָּה אֶת הַיָּגוֹן אֲשֶׁר גָּרְמָה לְאָבִיהָ הַטּוֹב וַתָּחֶל לִבְכּוֹת בֶּאֱמֶת.

— אַל נָא, אַבָּא טוֹב, אַל נָא תִבְכֶּה! — קָרְאָה בִבְכִי וַתֹּאחַז בִּידֵי אָבִיהָ לַהֲסִירָן מֵעַל פָּנָיו. — אַבִּי תִהְיֶה חֲכָמָה. אָנָּא, אַבָּא.

אַךְ כַּאֲשֶׁר הֵסִירָה אֶת יְדֵי אָבִיהָ מֵעַל פָּנָיו, וַתֵּרֶא, כִּי עֵינָיו יְבֵשׁוֹת, קָרְאָה:

— הוֹי, אַבָּא רָע! הֵן לֹא בָכִיתָ כְּלָל, רַק הִתְחַפַּשְׂתָּ! אַבִּי תֵלֵךְ אֶל אִמָּא, אַבִּי אֵינֶנָּה רוֹצָה עוֹד לְשַׂחֵק אִתְּךָ!

הַיַּלְדָּה חָפְצָה לִקְפֹּץ מֵעַל בִּרְכֵּי אָבִיהָ, אַךְ הָאָב חִבֵּק אוֹתָהּ בְּאַהֲבָה וַיֹּאמַר:

לֹא, שְׁבִי עִמָּדִי, יַקִּירָתִי; אַבָּא הָיָה בֶּאֱמֶת רַע, וַאֲנִי מִתְחָרֵט עַל זֶה. — וְעַתָּה תְּנִינִי נָא לְנַשֵּׁק אֶת דִּמְעוֹתַיִךְ. סִלְחִי לִי, בִּתִּי, וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה לָּךְ כָּל אֲשֶׁר תְּבַקְשִׁי מִמֶּנִּי. הִנֵּה יָבְשׁוּ כְבָר דִּמְעוֹתַיִךְ...

כֵּן נַעֲשָׂה שָׁלוֹם בֵּין הָאָב וְהַבַּת. פְּנֵי הַיַּלְדָּה אוֹרוּ שֵׁנִית, וּבְהַעֲבִירָהּ יָדָהּ הַקְּטַנָּה עַל לְחִי אָבִיהָ, קָרְאָה:

---

[1] אוֹלִיבֶר קְרָמְוֵל חַי מִשְּׁנַת 1599 עַד שְׁנַת 1658. הוּא הָיָה רֹאשׁ הָרֶפּוּבְּלִיקָה (מֶמְשֶׁלֶת הָעָם) בְּאַנְגְּלִיָּה. הוּא מָרַד בַּמֶּלֶךְ קָרֶל הָרִאשׁוֹן, אֲשֶׁר מָלַךְ עַל אַנְגְלִיָּה, שׁוֹטְלַנְדִּיָּה וְאִירְלַנְדִּיָּה, וַיִּלָּחֶם בּוֹ וַיּוֹרִידֵהוּ מִכִּסְאוֹ, וּבִגְבוּרָתוֹ הִכְנִיעַ גַּם אֶת הַחַיִל, אֲשֶׁר נָטָה אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ וְאֵת כָּל הַקָּמִים נֶגְדּוֹ, וַיְהִי מוֹשֵׁל תַּקִּיף מְאֹד, וְגַם הִגְדִּיל אֶת כְּבוֹד אַרְצוֹ וְתָקְפָּהּ.

— אִם כֵּן — מַעֲשֶׂה! סַפֵּר לִי מַעֲשֶׂה וְאֶסְלַח לְךָ.

— הַסִּי!

הַהוֹרִים רָעֲדוּ וַיַּקְשִׁיבוּ רֶגַע. מִחוּץ נִשְׁמַע קוֹל צְעָדִים מִתּוֹךְ יִלְלַת הָרוּחַ. וְקוֹל הַצְּעָדִים הוֹלֵךְ הָלוֹךְ וְקָרוֹב, הָלוֹךְ וָרָם; אַךְ הִנֵּה עָבְרוּ עַל פְּנֵי הַבַּיִת הָלְאָה וַיֵּאָלֵמוּ. הַהוֹרִים שָׁאֲפוּ רוּחַ בִּרְוָחָה, וְהָאָב אָמַר:

— מַעֲשֶׂה? מַעֲשֶׂה יָפֶה, עַלִּיז, בְּוַדַּאי.

— לֹא, אַבָּא, מַעֲשֶׂה נוֹרָא.

הוּא חָפֵץ לְסַפֵּר לָהּ מַעֲשֶׂה עַלִּיז, אַךְ הַיַּלְדָּה עָמְדָה עַל דַּעְתָּהּ; — הֵן הַבְטֵחַ הִבְטִיחַ אַבָּא לַעֲשׂוֹת כָּל חֶפְצָהּ — הַיְשַׁנֶּה אַחֲרֵי דְבָרָיו?

וְהַיַּלְדָּה הוֹסִיפָה:

— אַבָּא, לֹא תָמִיד צָרִיךְ לְסַפֵּר סִפּוּרִים עַלִּיזִים. הָאוֹמֶנֶת אוֹמֶרֶת, כִּי לָאֲנָשִׁים יֵשׁ גַּם עֶצֶב וְיָגוֹן הַרְבֵּה. הַאֱמֶת הַדָּבָר, אַבָּא? הָאוֹמֶנֶת אוֹמֶרֶת כַּךְ...

הָאֵם נֶאֶנְחָה מָרָה וְהָאָב אָמַר בִּקְצָרָה:

— אֱמֶת, בִּתִּי, וְעֶצֶב לֹא מְעָט. דָּבָר מַר הוּא, אֲבָל — אֱמֶת.

— אִם כֵּן אֵפוֹא סַפֵּר לִי, אַבָּא; אַךְ מַעֲשֶׂה נוֹרָא, נוֹרָא מְאֹד, עַד אֲשֶׁר תִּפֹּל עָלֵינוּ אֵימָה לְשָׁמְעוֹ. אִמָּא, גְּשִׁי נָא הֵנָּה וְאֶחֱזִי בְיָדִי, וְכַאֲשֶׁר נִשְׁמַע וְנִפְחַד לִשְׁמֹעַ הַמַּעֲשֶׂה הַנּוֹרָא נִלָּחֵץ זוּ לָזוּ הֵיטֵב, הֵיטֵב. טוֹב אֵפוֹא, וְעַתָּה פְּתַח [1], אַבָּא.

— טוֹב. הָיָה הָיוּ שְׁלֹשָׁה שָׂרֵי גְדוּדִים.

— הוֹי! אֲנִי יוֹדַעַת הֵיטֵב שָׂרֵי גְדוּדִים. אַתָּה — שַׂר גְּדוּד, וַאֲנִי יוֹדַעַת אֵיךְ הֵם לְבוּשִׁים. סַפֵּר הָלְאָה, אַבָּא.

— וַיְהִי הַיּוֹם וַתְּהִי מִלְחָמָה בָּאָרֶץ וַיֶּחֶטְאוּ שְׁלֹשֶׁת הַשָּׂרִים הָאֵלֶּה, כִּי הֵפֵרוּ אֶת הַמִּשְׁמַעַת.

הַמִּלָּה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁלֹּא הָיְתָה מוּבָנָה לָהּ, עָשְׂתָה עָלֶיהָ רֹשֶׁם נָעִים.

— זֶה אֵיזֶה דָבָר מָתוֹק, אַבָּא?

צְחוֹק קַל נִרְאָה רֶגַע עַל שִׂפְתֵי הַהוֹרִים, וְהָאָב עָנָה:

— לֹא; זֶה אֵיזֶה דָבָר אַחֵר, יַקִּירָה, — הֵם לֹא עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צֻוּוּ.

— אִם כֵּן — זֶה דָבָר אַחֵר?...

— כֵּן, חֲבִיבָה; זֶה לֹא דְבַר מַאֲכָל. הַגֶּנֶרָל שָׁלַח לָהֶם פְּקֻדָּה לְהִתְנַפֵּל עַל חֵיל הָאוֹיֵב וְלַעֲצֹר אוֹתוֹ, עַד אֲשֶׁר יִתְּנוּ יָדַיִם לְחֵיל הָרֶפּוּבְּלִיקָה לָשׁוּב אָחוֹר, וְאַחֲרֵי כֵן יָשׁוּבוּ גַם הֵמָּה, שָׂרֵי הַגְּדוּדִים, אַחֲרֵי אֲחֵיהֶם. וְשָׂרֵי הַגְּדוּדִים הִתְנַפְּלוּ עַל הָאוֹיֵב בִּגְבוּרָה נִפְלָאָה וְלֹא שָׁבוּ אָחוֹר, עַד אֲשֶׁר הִכּוּ וַיָּפִיצוּ אֶת כָּל חֵיל הָאוֹיֵב וַיְנַצְּחוּ בַמִּלְחָמָה. אַךְ הַלֹּרְד־הַגֶּנֶרָל הִתְקַצֵּף מְאֹד עַל אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ לִפְקֻדָּתוֹ, הוּא הִלְלָם עַל גְּבוּרָתָם, אַךְ בְּיַחַד עִם זֶה צִוָּה לְמָסְרָם לְמִשְׁפַּט הַצָּבָא בְּלֹנְדוֹן [2].

---

[1] הַתְחֵל.

[2] בִּירַת אַנְגְּלִיָּה.

— זֶהוּ הַגֶּנֶרָל הַגָּדוֹל קְרוֹמְוֶל, אַבָּא?

— כֵּן, בִּתִּי.

— הוֹי! אֲנִי רָאִיתִי אוֹתוֹ, אַבָּא. הוּא רָכַב אָז לִפְנֵי בֵּיתֵנוּ עַל סוּסוֹ הַגָּדוֹל עִם גְּדוּד חַיָּלָיו. פָּנָיו הָיוּ נִזְעָמִים וַהֲמוֹן הָעָם יָרֵא מִפָּנָיו; אַךְ אֲנִי לֹא יָרֵאתִי מִפָּנָיו, יַעַן כִּי לֹא הִבִּיט אֵלָי.

— טוֹב אֵפוֹא, פַּטְפְּטָנִית חֲבִיבָה! וְשָׂרֵי הַגְּדוּדִים הוּבְאוּ כִשְׁבוּיִים לְלֹנְדוֹנָה, אַךְ הִנִּיחוּ לָהֶם לָסוּר אֶל בֵּיתָם לְהִפָּרֵד אִישׁ אִישׁ מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ.

— הָס!

כֻּלָּם הֶחֱשׁוּ. עוֹד פַּעַם נִשְׁמַע קוֹל צַעֲדֵי אֲנָשִׁים עוֹבְרִים עַל יַד בֵּיתָם. הָאֵם הוֹרִידָה אֶת רֹאשָׁהּ עַל שְׁכֶם אִישָׁהּ לְהַסְתִּיר מִבִּתָּהּ אֶת פָּנֶיהָ הַחִוְּרִים.

— וְהַיּוֹם בַּבֹּקֶר הֵבִיאוּ אוֹתָם הֵנָּה.

— אִם כֵּן — זֶה מַעֲשֶׂה אֲמִתִּי, אַבָּא?

— כֵּן, חֲבִיבָתִי.

— הֶאָח! זֶה עוֹד יוֹתֵר טוֹב. סַפֵּר הָלְאָה, אַבָּא. הָהּ, אִמָּא, אִמָּא טוֹבָה, לָמָּה אַתְּ בּוֹכָה?

— אֵין דָּבָר, יְקָרָה... זָכַרְתִּי אֶת הַמִּשְׁפָּחוֹת הָאֻמְלָלוֹת.

— אַל תִּבְכִּי, אִמְּמָא; עַתָּה תִרְאִי, הַכֹּל יִהְיֶה טוֹב. בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת יִגָּמֵר הַכֹּל בְּטוֹב, כֵּן הוּא תָמִיד. דַּבֵּר אֵפוֹא, אַבָּא. סַפֵּר מַהֵר, אֵיךְ שֶׁהִתְחִילוּ לִחְיוֹת בְּשִׂמְחָה וּבְאֹשֶׁר, וְאִמְּמָא תֶּחְדַּל לִבְכּוֹת. עַתָּה תִרְאִי, אִמָּא. הָלְאָה, אַבָּא!

— וּבְטֶרֶם שֶׁהִנִּיחוּם לָלֶכֶת לְבָתֵּיהֶם שָׂמוּם בַּמְּצוּדָה.

— אֲנִי יוֹדַעַת אֶת הַמְּצוּדָה! אֲנִי רוֹאָה אֶת הַמְּצוּדָה מֵחַלּוֹן בֵּיתֵנוּ. הָלְאָה, אַבָּא!

— אֲנִי חָפֵץ לְסַפֵּר לָךְ הַכֹּל, וְאַתְּ מַפְסִיקָה אוֹתִי בְּכָל רֶגַע. שִׁמְעִי אֵפוֹא:

בַּמְּצוּדָה שְׁפָטוּ אוֹתָם בְּמִשְׁפָּט הָעֶלְיוֹן וַיַּרְשִׁיעוּם וַיֵּחָרְצוּ מִשְׁפָּטָם לְהִיָּרוֹת.

— הַאֻמְנָם יַהַרְגוּ אוֹתָם, אַבָּא?

— כֵּן, בִּתִּי.

— הָהּ, כַּמָּה זֶה לֹא טוֹב. אִמָּא יְקָרָה, אַתְּ בּוֹכָה שֵׁנִית! הַרְפִּי נָא, עוֹד מְעַט וְהָיָה הַמַּעֲשֶׂה עַלִּיז — עַתָּה תִרְאִי. מַהֵר, אַבָּא, לְמַעַן אִמָּא. אַתָּה מַאֲרִיךְ מְאֹד.

— וְאַתְּ מַפְסִיקָה אוֹתִי לִרְגָעִים.

— טוֹב אֵפוֹא. לֹא אוֹסִיף, אַךְ גְּמֹר מְהֵרָה.

— וּשְׁלֹשֶׁת שָׂרֵי־הַגְּדוּדִים...

— וְאַתָּה יוֹדֵעַ אוֹתָם, אַבָּא?

— כֵּן, בִּתִּי הַטּוֹבָה.

— גַּם אֲנִי חֲפֵצָה מְאֹד לְדַעְתָּם. אֲנִי אוֹהֶבֶת שָׂרֵי גְדוּדִים. הֲיַרְשׁוּנִי לְנַשֵּׁק לָהֶם? מָה אַתָּה חוֹשֵׁב, אַבָּא?

וְשַׂר הַגְּדוּד עָנָה אוֹתָהּ בְּקוֹל רוֹעֵד מְעַט:

— אחד מהם ירשך בלי כל ספק, יקירתי. נשקי אפוא אותי בעדו.

— הא לך, אבא, אחת, וזאת גם בעד השנים האחרים. אני חושבת, כי ירשוני לנשק להם. האין זאת, אבא?

— בודאי, חביבתי.

— אמא! אל תבכי אפוא, אמא. הן עוד מעט ונגמר; הלאה, אבא!

— אז היו כלם עצובים מאד, — בשופטים אני מדבר; והם הלכו אל הלרד־הגנרל ויאמרו לו, כי הם שפטו את הנאשמים ומלאו את חובתם, יען כי זאת היתה חובתם, — המבינה את? ועתה הם מבקשים, כי יסלח לשני שרי־גדודים מן השלשה ורק אחד מהם יירה, למען ישמעו ויראו. הלרד־הגנרל שמע את דבריהם בפנים נזעמים ויענם קשות לאמר: אם מלאתם את חובתכם, אל תפריעוני ממלא גם את חובתי אני! אך הם ענוהו, כי הם מבקשים ממנו דבר, שהיו עושים גם המה, לו היו במקומו ולו היתה להם הזכות לסלח. הדברים האלה נגעו עד לבו. קרמול חשב רגעים מספר ופניו הקודרים אורו מעט. הוא בקש מהם להמתין מעט, וילך אל חדרו להתפלל ולשאל עצה מאלהי השמים, אלהי הטוב והצדק, מה לעשות. כאשר שב אליהם אמר: יפילו נא גורל, והיה האיש אשר יוציא הגורל יירה, והשנים הנותרים — יחיו.

— ומה, ההפילו גורל? ומי מהם הוציא הגורל? אח, איש אמלל!

— לא, הם לא חפצו.

— הם לא חפצו להפיל הגורל?

— לא.

— ומדוע?

— הם אמרו, כי האיש אשר יוציא את הגורל צריך למסר את נפשו להורג ברצונו הטוב. וזה דומה כאלו שלח יד בנפשו; וחלילה להם לעשות כדבר הזה וחטאו לנפשם ולאלהים. על כן בחרו לקבל עליהם את הדין.

— מה זאת „לקבל עליהם את הדין”, אבא?

— כי יירו כלם יחד.

— הם!

הרוח? לא. טרם־טרם־טרם! טרם־טרם־טרם!...

— פתחו, בשם הלרד־הגנרל!

— האח, אבא, הלא הם חילים! אני אוהבת חילים. הניחה לי, אבא. אני אפתח להם.

היא קפצה מעל ברכי אביה ותרץ אל הדלת ותפתחנה ותקרא בשמחה:

— באו נא, באו נא! הנה הם, אבא! אלה הם גרנדירים. אני יודעת גרנדירים.

החילים עמדו בשורה באחזם את רוביהם על כתף. פקיד־צבא עשה כבוד לשר הגדוד, ושר הגדוד השיב לו כבוד, בעמדו באמצע החדר; אשתו עמדה לימינו ופניה חורים כפני מת, — והילדה הביטה על המחזה הזה בעינים מזהירות משמחה...

השר נפרד מהר מאשתו ומבתו, ופקיד הצבא נתן צו: „אל המצודה, קדימה!” — החילים סבבו את שר הגדוד ויצאו עמו מן הבית והדלת נסגרה אחריהם.

— האח, אמי! מה יפה זה! הלא אמרתי לך, כי הסוף יהיה יפה! הם הלכו אל המצודה ואבא יראה אותם. הוא...

— הה, באי אל בין זרועתי, יתומתי האמללה!

(סוף יבא)

תרגום בן־משה.

ה. שפיץ: מכירת יוסף

(ע"פ תמונה פוטוגרפית של „Phönix" Kunstverlag בברלין).

הכלב

מאת

פ. קרפנטיה.

(המשך).

— כן, וביחוד בהרגישם בזאבים, אז יסחבו אחריהם את העגלות במהירות גדולה כל כך, עד כי פתותי השלג יעופו סביב כתימרות עשן.

— ובמה יכלכלו את הכלבים האלה?

— כלכלתם מעטה מאד. פעם יהיו נפשם בדגים מלוחים, ופעם בחיות השדה, אשר יצודו הם בעצמם.

— מה מאשרים הם תושבי הארץ הזאת, שיש להם כלבים כאלה! — קרא הילד.

— אמנם כן, בני, גם בכל ארצות תבל יקר הכלב לאדם מאד. בלעדי הכלב לא ישמר הרועה את צאנו והציד לא יצוד את צידו. אמנם עתה היה הציד על פי הרב רק לדבר תענוג ושעשועים; אבל בימים מקדם, בעת אשר רבו החיות מאד, היה הציד למקור פרנסה לבני האדם, ופעמים רבות היו אנוסים לצאת לקראת חיות הטרף, אשר באו להתנפל עליהם.

— בלי ספק היתה זאת הסבה לגדל כלבי ציד. האין זאת אמא?

— כן, בני; ותרבותם לא היתה קשה ביותר, כי בהיות הכלב נמנה בין „אוכלי־הבשר", הלא מובן הוא, כי מטבעו הוא רודף אחרי כל ציד חיה ועוף.

— האם הכלב בין „אוכלי הבשר" יחשב?

— כן, בני; והכלבים הפראים ביחוד חיים רק על טרפם. ודעו לכם, בני, כי לאוכלי הבשר, ולאוהבי כל טרפה יש ארבע שנים, שתים שתים בכל לחי. השנים האלה ארכות וחדות מיתר השנים, ולהן יקרא בשם „שני הכלב", יען כי דומות הן לשנים אשר בכלב. גם לנו האנשים יש שנים כאלה, אבל הן אינן ארכות הרבה מיתר שנינו, יען כי אין אנחנו משתמשים בהן לקרע את בשר החי.

— הו, לא! — קראו כל הילדים כאחד, בהעוית פנים.

— לכלבים אין כלי מלחמה אחרים מבלעדי שניהם, כי צפרניהם אינן ארכות וחדות כצפרני החתול, וגם הזאב והשועל דומים לו בדבר הזה, וצפרניהם כצפרני הכלב.

והכלבים השונים למיניהם דומים הם איש לרעהו בדבר־מה; ובראותכם את אחד מהם, לא תסתפקו בו אף רגע להמיר אותו בחיה אחרת; בכל זאת יש הבדל גדול בין מיני כלבים אחדים: בין כלב הבית ובין הכלב המסלסל, בין כלבי הארץ החדשה ובין „זרזיר המתנים" על כן יבחר לו האדם את כלבו לפי צרך שמושו. עתה הגידו לי, בני, את מיני הכלבים האלה לפי שמושם.

— אינני יודע.

— גם אנכי איני יודע.

— ואני אבטיחכם, כי יודעים אתם; ואם אך תחשבו מעט בדבר, תמצאו את פתרון חידתי. הנה, למשל, אם רוצים אנחנו לבחר לנו כלב, אשר ישמר את ביתנו ויגרש אויב מעלינו, האם נבחר בכלב קטן?

כלב־הבית.

כַּלְבֵי הָרוֹעִים.

זַרְזִירֵי מָתְנַיִם.

כַּלְבֵי צַיִד : קְצָרֵי הַשּׁוֹקַיִם.

הַכֶּלֶב הַמְסֻלְסָל.

— לא!

— בודאי נקח לנו כלב גדול וחזק — ענה יוסף.

— אם כן אפוא אין טוב לזה מכלב הבית, ואתם הלא ידעתם את כלב הבית! הלא כן?

— כן, אמי, — קראה שולמית, — לו ראש גדול מאד.

— והוא נושך, — הוסיף יוסף גם הוא, — ועלינו להשמר מגשת אליו.

— זאת היא חובתו ויעשנה, עליו לשמר את הבית ולהודיע בבוא מי שיהיה. הכלבים, אשר לא יאסרו בכבל, ואשר יוכלו לצאת ולבא בבית בלי מפריע, הם יותר נוחים, אף כי הם שומרים חרוצים בלילה.

— האם גם הרועה בוחר בכלב חזק לשמר על צאנו?

— בלי ספק; ולא עוד אלא שעליו להיות גם מהיר ברגליו. כלבי הבית כבדים הם יותר מדי, ועל כן יבחרו רועים בבני המין אשר יקראו לו בשם „כלב־רועה". הכלבים בני המין הזה קטנים הם מכלבי הבית, פרסותיהם יותר דקות, שערותיהם יותר קשות ואפם יותר מחדד. המה חריפים, מהירים וחרוצים, ודמה ידמו לזאב, אשר יערכו אתו מלחמה.

לכלבים החיים בארצות הקרות יש שערות ארכות ועבתות, ולכלבי הארץ החדשה יש שערות חלקות ורכות כמשי, ולכלבי ההרים יש שערות הדומות לצמר.

— ומה משפט הכלבים, אשר מארץ סביר מוצאם?

— כלבי הארצות הקרות יכולים לסבל את הקר ולהם שוקים חזקות והרגשה דקה למצא את הדרך; ותכונותיהם אלה הן תכונות טבעיות.

— וכלבי הציד?

— כל הכלבים יצודו אם מעט ואם הרבה, רק כי בחור יבחרו הצידים בהם לפי משפט הציד, אשר יאמרו לצוד.

לציד „החיות הגדולות", כאשר יאמרו הצידים, כמו הזאב וחזיר היער, דרושים כלבים גדולים הממהרים לרוץ. לצוד את השועלים ולהוציאם לפעמים מתוך מארותיהם דרושים כלבים, אשר שוקים קצרות להן ואשר על כן קוראים להם: „קצרי השוקים".

התכונה הראשית אשר לכלבי הציד היא — החטם, לאמר: חוש ריח חזק ומרגל היטב, אשר בעזרתו יכירו וידעו את מקום מעבר החיה, אשר הם אומרים לצודה, ורדפו אחריה והשיגוה. התכונה הזאת נתונה להם מידי הטבע, כאשר כבר הגדתי לכם, בכל זאת צריך הציד להשלימה, לאמר, ללמד את הכלב להביא את הציד ליד בעליו ולבלתי אכל ממנו.

— פעם אחת — קרא יצחק — ראיתי כלב גדול, שוקיו ארכות ודקות, אפו מחדד, וכלו רזה עד מאד, עד אשר יכלתי כמעט למנות את צלעותיו.

— הלא זה הוא „זרזיר המתנים". הכלבים בני המין הזה הם יקרי המציאות מאד; אבל יש כלבים בני מין אחר, אשר בשם „שחוק רוח" יקראו להם, והם דומים הרבה לזרזירי המתנים, אך קומתם יותר קצרה וכחם לא רב.

בודאי ראיתם גם את „כלב המשי" הקטן, המחבב והזועם בלי הרף; ודלוק ידלק אחרי כל עובר ונובח בחזקה, הכלבים הגדולים היודעים את כחם יעמדו על פי הרב שקטים במקומם, וקולם בנבחם ישמע כקול נגיד ומצוה.

— הלא דומים הם ל„כלבים המסלסלים", אשר שערותיהם ארכות ומסלסלות, ואזניהם רחבות ומתדלדלות [1], הלא כן, אמי?

— כן, בני; ודרך אגב [2] אמר לכם, חביבי, כי הכלבים אשר להם אזנים ישרות כאשר לכלבי הבית ולכלבי הציד, הם יותר קרובים למצב הפראות מאלה, אשר אזניהם ארכות ומתדלדלות ככלבים המסלסלים.

חריצות הכלבים, וביחוד של הכלב המסלסל, אמון רוחו ואהבתו לבעליו נשואים בפי כל, ורבות יספרו לנו בני האדם מעשים שהיו, אשר מהם נוכח לדעת, כי כן הדבר.

והנני לספר לכם ספורים אחדים מהמון הספורים האלה, כי ידעתי, כי אוהבי ספורים אתם.

— כן, כן, אמנו.

(סוף יבא).

תרגום י. מיוחס.

צרי ולוט.

[1] נופלות.

[2] ניכט געראדעצו, кстати.

ידיעות שונות.

שמונה עשרה שנה של שנה. — בכפר קטן אחד, אשר בסביבות העיר סן־קנטן בצרפת, שוכבת באחד הבתים הקטנים אשה אחת, מרגריטה בואנול שמה, וישנה שנה לטרגית [1]) זה שמונה עשרה שנה. מן היום שנפלה עליה השנה הלטרגית לא התעוררה אפילו פעם אחת ולא אכלה ולא שתתה אפילו טפת מים. פיה סגור ומסגר, שניה מדבקות זו בזו, על פניה אין כל תנועה ועור גופה יבש וקר. דפיקת הלב חלשה, אך מסדרת ומרגשת היטב. את הישנה מכלכלים במרק שמכניסים אל קיבתה במכונה עשויה לדבר. כל עמל הרופאים להעירה ולהשיב את רוחה אליה היה עד עתה לשוא. השנה הזאת נפלה עליה, לדברי הרופאים, ממחלת־עצבים (נערווענקראנקהייט) קשה.

הצלה נפלאה. — בסביבות נויורק (אמריקה הצפונית) קרה המקרה הזה: איש אחד, שפירמן שמו, רחץ בים והרחיק לשחות מן החוף. פתאם נשא את עיניו וירא איזה נוף כהה צף לא רחוק ממנו על פני המים. הוא חשב, כי גופת איש טובע צפה שם, וישלח את ידו לאחז ברגל הטובע, אך תחת רגל איש טובע אחז בזנב תנין־הים [2]). כאשר הרגיש את טעותו, מהר כרגע להמלט על נפשו. אך תנין־הים כבר הרגיש בו ויחל לרדף אחריו, וכעבר רגע השיגהו וישכהו ברגלו. בתנועה מהירה הוציא האיש את רגלו מפי הטורף ויצעק לעזרה. קולו נשמע על החוף, וירדו שני אנשים בסירה ויחושו לעזרתו. כאשר קרבו אליו חשף הטורף את האיש בידו, והאמלל צ״ק מעצמת מכאוביו. עוד רגע והיה עדי אובד. אך לאשרו עזב הטורף רגע את טרפו מפיו, ובטרם הספיק להתנפל עליו שנית, אחז בו אחד היושבים בסירה, והוא מתעלף אז מפחד ומכאב, וימשכהו ויביאהו מהר אל תוך הסירה. כעבר רגעים מספר שבו שלשתם אל החוף. הפצע של שפירמן היה גדול ומכאיב מאד, אך בלי שום סכנה לחייו.

---

[1]) שנה ארכה הבאה ממחלה. על הישן שנה כזאת אין כמעט כל סמן של חיים, מלבד נשימה קלה ודפיקת הלב מעטה, עד שיש שאין מרגישים אותן כלל, וחושבים את הישן כמת. לשנה כזאת קוראים שנה לטרגית, או לטרגיה. [2]) מין דג טורף — הייפיש *акула*.

חדת השם.

בשם אבי קראוני
וגם אמי כנוני.
אבי אני,
ואם לבני,
ושם אבי
כשם נביא.
ופסי.

המו״ל: הוצאת „תושיה״ בורשה.
העורכים: א. ל. בן־אביגדור וש. ל. גרדון.
כתבת ה„עולם הקטן״:
КНИГОИЗДАТЕЛЬСТВО „ТУШІЯ“, ВАРШАВА.
Verlag „TUSCHIJAH“, Warschau.

בהסכם רבינו וגאונינו יוצא לאור חומש בהוצאת לנדא ושותפו וַרשה.

בית ישראל

תרגום אונקלס ופי׳ רש״י ז״ל באותיות רש״י עם נקודות.

המתרגם העתקת התורה לז׳רגון בשפה צחה וברורה. הפתשגן העתקת רש״י לשפה המדוברת.

הנקוד על רש״י נעשה ע״י גדולי המדקדקים וההעתקות ע״י חבר מורים מומחים ומלמדים להועיל. כל מבין ויודע אופן ההוראה העברית בזמן הזה יכיר את רוב הטוב וההועלת הצפונים בחומש „בית ישראל“ למורים ולתלמידים, לאבות ולבנים למטרת החנוך עפ״י תורתנו הקדושה עם פי׳ רש״י ז״ל, הפי׳ היותר קל ומתקבל על הלב והקדוש לכל אחינו, ושבאמת לו משפט הבכורה גם בשפת הלמוד עברית בעברית וע״י נקודו הורם המכשול של רוב השגיאות, והוקלה מאוד העבודה למורים ולתלמידיהם, והשעות הספורות לצעירינו ללמודים עברים לא תאבדנה לשוא. וזה יועיל להעמיד לנו מדברים בשפת קודש צחה ועשירה במבטאי רש״י הקלים והטובים. — ולהלומדים עברית בתרגום השפה המדוברת, תועלנה ההעתקות רבות הערך להקל את הלמוד והשינון בכל האפשר. — ולפי דעת הרבנים עוד גדלה התועלת של חומש „בית ישראל“ לתת עונג רוחני לכל מפלגות אב״י, למלומדים ולאינם מלומדים להבין ולהשכיל בדברי קדשנו, וזכות הרבים הוא.

החומש „בית ישראל“ יצא לאור במשך שנת תרס״ג בחוברות חוברת (32 זייטען) ערך סדרה לשבוע. מחיר כל חוברת 15 קאפ. לחותמים על כל התורה רק 10 קאפ. עם פארטא. על החותמים לשלוח 1 רו״כ בעד כל עשר חוברות מראש, בחו״ל כפי הקורס.

8 אדרעססע: (1 2)

Типографія Гальтеръ и Комп., Варшава, Налевки 7 для „Бетъ-Израелъ“.

Buchdruckerei Halter & Co, Warschau, Nalewki 7 für „Beth-Israel“.

הוצאת „תושיה“.

תמונות וציורים

א) אגרות גלויות עבריות (פאסט-אנזיכטסקארטען)

עם ציורים, ביבליים הסתוריים, מחוי בני ישראל בהוה, טפוסים עברים ממפלגות שונות ומארצות שונות ותמונות אנשי השם, מעשי ידי טובי הציירים.

יצאה עד עתה הסריה הראשונה, המכילה ל״ו אגרות מצוירות א) שטל: דבורה; ב) ברוק-ליס: רות; ג) ה. ורנא: יהודית והולופרנס; ד) ש. לנדל: יהודית; ד) ע. בגדמן: על נהרות בבל; ו—ח) א. מ. ליליען: כח ויפי; שיר השירים; שמשון הגבור; ט—י) ל. אורי: נדחי ישראל; הגעגועים לארץ אבות; יא—יב) מ. גוטליב: שילק ויסכה; יהודים מתפללים; יג—יד) י. קויפמן: סוד המסחר; האב מורה את בנו פרק בחכמת החשבון; טו) י. יזרעלס: בן העם העתיק; טז) ק. צבי: השפקן; יז) ה. ל׳פינסקי: חרוכל; יח) נ. זיכל: עלמה עבריה; יט—כ) י. פרטלים: עבריה מטנגר; עבריה מטיטואן; כא) א. גוסיג: היהודי הנצחי; כב) א. מרקוביץ: המלמד; כג) בידא: לפני הכתל המערבי; כד) ש. הירשנברג: ישיבה; כה) טרנקבסקי: חתונה יהודית; כו) סטריאבסקי: תשליך; כז) ברוך שפינוזה; כח) בנימין דיזרעלי (לורד ביקונספילד); כט) ה. גרעֶטץ וי. מ. יאסט; ל) יוסף יזרעלס; לא) לסר אורי; לב) יהודים מהרי קוקז; לג) יהודי תימני; לד) יהודים מארץ תימן; לה) יהודי תימני; לו) עלם עברי מבוכארא.

מחיר כל אגרת 5 ק׳ בלי משלוח. הקונה כל הסריה בפעם אחת ישיגה חפשי מפאר׳. המשלוח לאגרת אחת או לארבע: 2 קאפ׳.

Издательство „Тушія“, Варшава.

Verlag „Tuschijah“, Warschau

בע״פ: נובוליפקי 7, מעון 9.

הוצאת „אִיזְרַאעֶלִיט“ ווילנא.

הופיע עתה בהוצאה חדשה ספר הלמוד הידוע בשם „המורה“ מאת גארדאן

יורה דעת תורת להי״ק הלכה למעשה. עפ״י ספרי המדקדקים. היותר מפורסמים ומקובלים. וכמה הוספות והערות נכבדות. ובסופו מאמר אחד בשם „מי ינוח ומי יניע“. שימת עין על שטה אחת של שלשה מדקדקים מבטלי תנועה קלה. מעת ישעיה נפתלי הערץ נארדאן. בתקונים והוספות רבות ועל ניר טוב.

מחירו 75 ק. בעד מו״ס ראבאט הגון.

7 להשיגו על פי הכתבת: (1—3)

Книжный магазинъ „Израелитъ“ Вильно Рудницкая ул. д. Шапиро.

נמצא להמכר גם אצל הוצאת „תושיה“ בורשה.

בבית-מסחר הספרים שלי יש להשיג כל

ספרי-למוד בשפות שונות

וכל ספרי-השכלה

בכריכות מהודרות ופשוטות.

מו״ס, מורים ואגודות ציוניות מקבלים הנחה ממחיר הקצוב בהקטלוגים.

כן אפשר להשיג בבית מסחרי כל ספרי רומעל וכל הדברים השייכים לבית מסחר של ספרים.

כתבתי: 6 (3—6)

З. Ш. Среберкъ, Вильна Завальная ул. домъ Блоховъ

ווער עם וויל

זיין קינד אדער ער אליין זאל שעהן און שנעל שרייבען זאל זיך ווענדען צום בעוואוסטען קאליגראף, וועלכער פערשענערט אין 20 לעקציאנען דיא ערגסטע צערבראכענע האנדשריפטען נישט צום ערקענען. פיעלע דאנקבריעפע אין הצפירה, ביטע צו לעזען הצפירה נומער 100 תרס״ב.

5 ש. טייטעלבוים, מילא 38/56 (2—2)

נבל עשור

שירי ציון מאת משוררים שונים לשיר במקהלות.

הוצאת „בני ציון“ בביאליסטוק.

מחירו 15 ק׳, ע״פ 20 ק׳. לאגודות ציוניות הנחה.

Книгоиздательство „Тушія“, Варшава.

Verlag „Tuschijah“, Warschau. :בחו״ל

בית הספר לתורת הכתיבה העברית

מאת מ. קרינסקי.

נדפס מחדש, מהדורה שלישית בהוספת תקונים ושנויים רבים, ולמען תהיינה חוברות בית הספר לתורת הכתיבה דבר השוה לכל נפש, הוזל — ומחירן עתה רק 7 קאפ׳ לכל חוברת, בעד החמש חוברות ביחד 35 קאפ׳.

למו״ס, למורים ולבתי התלמוד תורה הנחה הגונה.

האדריסה:

Книгоиздательство „Тушія“, Варшава.

Verlag „Tuschijah“, Warschau. :בחו״ל

Zakład Freblowski Izraelski

(יודישע פרעבעל-אנשטאלט)

Celiny Witkowskiey

3 Leszno, 31. (5 – 20)

Herausgeber u. Eigenthümer: Verlag „Tuschijah“. Verantwortlicher Redacteur: S. M. Laser. Druck von Josef Fischer in Krakau